

ОСОБЛИВОСТІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ РЕЗИДЕНТІВ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ «ДІЯ СІТІ»

Розвиток цифрової економіки в Україні зумовив необхідність запровадження спеціальних правових і податкових режимів, орієнтованих на стимулювання зростання ІТ-сектору та підвищення інвестиційної привабливості держави. Однією з таких інституційних новацій став правовий режим «Дія Сіті», який інтегрує сучасні механізми корпоративного оподаткування з інноваційними підходами до регулювання трудових відносин у сфері високих технологій. Його впровадження спрямоване на формування конкурентного бізнес-середовища, легалізацію доходів суб'єктів господарювання та підвищення прозорості облікових процедур.

Бухгалтерський облік резидентів правового режиму «Дія Сіті» має специфічну структуру, що поєднує вимоги стандартів фінансової звітності з нормами спеціального податкового регулювання. У нормативно-правових актах закріплено перелік критеріїв, виконання яких є обов'язковою умовою набуття та збереження статусу резидента. Ключовою вимогою виступає забезпечення частки кваліфікованого доходу в загальній структурі виручки не менше ніж 90%. До такого доходу відносяться надходження, отримані від діяльності у сферах програмування, ІТ-консалтингу, розробки комп'ютерних ігор, послуг з кібербезпеки, створення вебресурсів та інших, визначених законодавством, напрямів [1]. Це, у свою чергу, обумовлює потребу в деталізованому аналітичному обліку, що забезпечує розмежування кваліфікованих доходів від інших операційних надходжень.

Визнання доходів здійснюється за принципом нарахування відповідно до обраної системи обліку - Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або Міжнародних стандартів фінансової звітності [2]. Для компаній, що працюють за моделлю SaaS, особливої ваги набуває правильне віднесення абонентських платежів до відповідного облікового періоду, тоді як ліцензійні надходження повинні відображатися у складі роялті. Такий підхід не лише забезпечує достовірність звітних даних, але й слугує інструментом підтвердження дотримання вимог щодо кваліфікованого доходу. Внутрішні реєстри повинні містити повну інформацію про джерела надходжень, первинні документи, акти виконаних робіт, а також договірні умови, що підтверджують відповідність доходів установленим критеріям.

Система бухгалтерського обліку резидентів «Дія Сіті» передбачає особливий підхід до формування витрат, що зумовлено специфікою функціонування компаній у сфері цифрових технологій. Значну частину витрат становлять видатки на дослідження і розробки, які за дотримання певних критеріїв можуть бути капіталізовані та визнані нематеріальними активами. У разі недотримання таких умов відповідні витрати визнаються як поточні. Окремо у звітності виділяються витрати на обслуговування програмного забезпечення, маркетингові заходи, інфраструктурні сервіси та інші технологічно обумовлені компоненти. Для підприємств, які працюють із хмарними технологіями або залучають потужності дата-центрів, важливим є правильна класифікація відповідних витрат та забезпечення їх об'єктивного і прозорого відображення у фінансовій звітності.

Особливу складність становить облік витрат на оплату праці. Законодавство встановлює мінімальний поріг середньомісячної винагороди фахівцям у розмірі не менше 1200 євро. У бухгалтерському обліку відображаються як виплати штатним працівникам, так і винагороди гіг-спеціалістам. Для останніх передбачено спрощений механізм оподаткування із застосуванням зниженої ставки податку на доходи фізичних осіб у розмірі 5%, що значно зменшує податкове навантаження порівняно з загальним режимом (18%) [1, 3]. У зв'язку з цим, облікова система повинна забезпечувати чітке розмежування виплат за різними формами зайнятості, формування окремих реєстрів податкових зобов'язань та належне документальне оформлення кожної операції.

Окрім податку на доходи, до винагород усіх категорій працівників, включно з гіг-спеціалістами, застосовується військовий збір у розмірі 5%, який не скасовується у межах спеціального режиму та підлягає сплаті незалежно від застосування пільгових ставок.

Щодо єдиного соціального внеску, то він нараховується за загальною ставкою 22%, проте база нарахування обмежується розміром мінімальної заробітної плати, що також знижує загальне фіскальне навантаження. Такий підхід сприяє створенню сприятливих умов для роботодавців, стимулює офіційне працевлаштування та підвищує конкурентоспроможність ІТ-ринку в Україні.

Ключовою особливістю облікової системи резидентів «Дія Сіті» є можливість вибору моделі корпоративного оподаткування. Підприємства можуть застосовувати або загальну систему з оподаткуванням прибутку за ставкою 18%, або податок на виведений капітал зі ставкою 9%. У другому випадку оподаткуванню підлягають виключно

операції, пов'язані з розподілом прибутку, зокрема виплата дивідендів чи прирівняних до них платежів. Відтак, податкові зобов'язання виникають не в момент отримання доходу, а під час фактичного виведення коштів з обігу. Такий підхід дозволяє компаніям акумулювати фінансові ресурси для інвестування в розвиток, інновації та дослідницькі проекти без додаткового фіскального тиску.

Ця модель змінює логіку побудови облікових процесів, зміщуючи акцент із традиційного контролю за фінансовим результатом на документування подій, пов'язаних із вилученням капіталу. Для забезпечення прозорості та коректності звітності резиденти зобов'язані створювати внутрішні реєстри податкових подій, де фіксуються дата, сума та економічна суть кожної транзакції, що потенційно може утворити об'єкт оподаткування.

З метою підвищення ефективності та точності обліку більшість резидентів впроваджують автоматизовані системи бухгалтерського обліку. Використання сучасного програмного забезпечення дозволяє адаптувати звітність до вимог чинного законодавства, оперативно нараховувати податки та внески, здійснювати деталізований аналіз витрат за напрямками діяльності, а також інтегрувати управлінську та фінансову інформацію для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Особливості обліку резидентів також охоплюють процедури підтвердження статусу. Щорічно компанії зобов'язані подавати звітність до Міністерства цифрової трансформації та Державної податкової служби, у якій зазначаються структура доходів, кількість залучених спеціалістів, середній розмір винагороди та інші параметри відповідності критеріям президентства [1]. У разі виявлення порушень можливе анулювання статусу та, відповідно, втрата податкових преференцій, що посилює роль внутрішнього аудиту та системного контролю.

Таким чином, система бухгалтерського обліку резидентів «Дія Сіті» є комплексною та багаторівневою. Вона охоплює обов'язкове підтвердження кваліфікованого доходу, спеціальний порядок визнання витрат на дослідження і розробки, регламентацію виплат штатним і залученим спеціалістам, а також можливість вибору між двома моделями корпоративного оподаткування. Важливим елементом є обов'язковий аудит фінансової звітності, а також широке впровадження автоматизованих рішень, які забезпечують відповідність облікових процедур вимогам чинного законодавства. Сукупність цих чинників формує прозоре й передбачуване середовище для функціонування резидентів у цифровій економіці та сприяє зростанню інвестиційної привабливості IT-сектору.

У межах спеціального режиму передбачено також визначення переліку операцій, які вважаються виведенням капіталу. До них, зокрема, належать: безповоротна фінансова допомога, передача активів без компенсації, виплата роялті понад визначені обмеження тощо. Для бухгалтерського обліку це означає необхідність створення окремих реєстрів податкових подій, де фіксуються всі транзакції, що можуть впливати на об'єкт оподаткування. Кожна така операція має бути підтверджена відповідними первинними документами й належно відображена у звітності за відповідний період.

Податкові преференції в межах «Дія Сіті» поширюються не лише на фахівців, а й на стартапи, які в перші роки діяльності можуть скористатися додатковими податковими пільгами. Зокрема, передбачено звільнення від деяких податкових різниць, а також можливість спрощеного ведення обліку [1]. Відповідно, бухгалтерські служби мають забезпечувати контроль за строками дії таких пільг та здійснювати своєчасний перехід на загальний режим після завершення пільгового періоду.

Запровадження спеціального податкового режиму мало стратегічне значення для української економіки. Його впровадження сприяло детінізації доходів IT-фахівців, зниженню використання спрощеної системи великими компаніями та формуванню прозорих трудових відносин. Пільгові ставки ПДФО та ЄСВ забезпечують зниження фіскального навантаження на роботодавців, при цьому не зменшуючи бюджетні надходження. Разом з тим, застосування режиму ускладнює бухгалтерський облік, оскільки вимагає детального розмежування операцій за податковими критеріями та точного дотримання законодавчих норм.

З огляду на зазначене, правовий режим «Дія Сіті» має значний потенціал для подальшого розвитку цифрової економіки. За умови збереження стабільності правового регулювання та вдосконалення механізмів реалізації, він може стати дієвим інструментом інтеграції України у міжнародний цифровий простір і сприяти формуванню сталої моделі економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: Закон України від 15.07.2021 № 1667-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>
2. Безверхий К., Золковер А. О., Юрченко О. А. Облік і оподаткування діяльності резидентів Дія Сіті в умовах воєнного стану. *Економічна наука*. 2022. № 15. С. 37-44.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>